

már itthon is kezdik értékelni. Tudományos előadásokra kérik fel, de mindez nem jelenti még azt, hogy hazai körökben el is ismerik az energia-megmaradás elve felfedezőjéül.

1872-ben történt, hogy a berlini egyetem magántanára, a már többször említett Düring *A mechanika általános elveinek kritikai története* c. könyvében nagy lelkesedéssel tesz hitet Mayer Róbert mellett és hevesen kikel mindazok ellen, akik kis részletmunkáik miatt maguknak követelik a fölfedezés dicsőségét. A könyv megjelenése után rögtön kitűnik, hogy mily gyenge alapon áll Mayer Róbert tudományos tekintélye. Az egyetem nagy professzora, Helmholtz is találva érezte magát Düring célzásaitól s a bátor fiatal magántanárnak búcsút kellett vennie az egyetemről.

De az igazságot nem lehetett soká véka alá rejteni. 1876-ban Düring újra nyilvánosság elé lép és olyan meggyőzően száll síkra a XIX. század Galileije mellett, hogy mindenkinek el kell ismernie Mayer Róbertben a század legnagyobb fölfedezőjét.

Életének hátralevő rövid két évében elhalmozták elismeréssel, hogy azokkal — amint maga mondta — szobáját kitapétázhatta volna. Mindezeknél azonban sokkal többre becsülte a nagy Tyndall levelét, mert először szállt síkra érette és ismerte fel a szenvedő emberben a tudomány hőseit. Tyndall így ír: „Munkássága bámulatra kész. A tudomány történetében nem ismerek még egy olyan esetet, mint az Öné. Kedves Barátom, Ön megengedheti magának, hogy közönnyel tekintsen le azokra az emberekre, akik olyan kíméletlenül félreértették. Régen maroknyi elfelejtett por lesznek ők akkor, mikor az Ön neve élni fog és a legnagyobb tiszteletben fogják részesíteni.“

Dallos László

FALUSI MADONNA

Életkép 3 felvonásban

Írta: SZIKLAY FERENC

SZEMÉLYEK:

- NÓTAS GAZDAG IMRE: Fiatalabb falusi gazda. Jómódú, tanult, nyugodt, komoly ember.
- KÖBLÖS KIS PÁL: Idősebb gazda. Gögös, megátalkodott, olyan „aranyparaszt“ típus.
- TÓT GERGELY: Acsmester. Tudálékos, zömök emberke, félparaszt-félmesterember. Balkarja kacska. A II. felvonásban a bal hóna alatt szekercét hordoz.
- KOVACS KIS GÁSPAR: Kovácsmester. Körülbelül ugyanaz a típus, mint az előbbi, csak hatalmas, tagbaszakadt ember. Az I. felvonásban — mint általában mind — ünneplőben, a II. felvonásban munkaruhában. Bőrkötény, piszkos ing.
- JULIKA: Gazdag Imre huga. Finomka, csendes, szerény megjelenés. természetes báj lakik benne. A parasztruha olyan rajta, mintha „kosztúm“ lenne.
- CSENDES KÁLMÁN: Festőművész, de ez megjelenésén nem látszik. Minden feltűnés nélkül elegáns. Magas, szikár ember. A II. felvonásban színes festék-foltokkal bemoeskölt fehér munkaköpeny van a ruhája fölött.
- GABORKA: Karonülő gyermek.
- ZSUZSI NENNE: Öreg parasztasszony. Szapora beszédű.
- MÁRI NENNE: Falusi bába. Csúf öregasszony, piszkos szájú.
- KAPÁS GAZDAG JÓZSI: Fiatal „inas“, szegényes, de tiszta ruhájú. Imre unoka-öccse.

KÖBLÖS KIS GYURI: Köblös Pál fia, Józival egykorú suhanc, sunyi képű, szemtelen, elbizakodott kamasz. A II. felvonásban a bal karja hiányzik.
EGY „INAS“.

ALADÁR: Szobafestő-legény. Nagykarimájú kalap, hosszú haj, „művész“-nyakkendő.
PLÉBANOS: Idősebb pap bácsi, kövérkés, optimista, szelíd ember.

ERZSI: Csendes Kálmán huga. Temperamentumos, jókedvű, inkább csinos, mint szép leány. A II. felvonásban városi ruhában, a III.-ban parasztkenyecske.

ISZOS PISTA: Züllött, kótyagos senkifia.
I., II., III. és IV. fiatal GAZDALEGÉNY.

I., II., III. ÖREGEBB GAZDA.

I., II., III., IV. PARASZTLÁNY.

A Betlehemes játékban: ANGYAL, I. és II. „INAS“, PASZTOR, GUBAS ÖREG.
Történik ma egy gömörmezei palóc faluban.

A beszéd általában többé-kevésbé palócos. Az „ózás“ legkifejezettebb az egyszerű embereknél; minél tanultabb valamelyik személy, annál finomabb, de egészen nem vész el egyik falusi szereplőnél sem.

I. FELVONÁS.

Szin: Csinos falusi udvarház az utca felől. Valamivel nagyobb, mint egy parasztház, olyan félig nemesi kúria. Nagykapu, kiskapu, ezektől jobbra és balra keverő fatönk, vagy vályogból rakott padka. A kerítés mögött, a ház előtt kis kert, benne virágok. A házba lépcsők vezetnek föl, ámbitusra. Az ablakokban és az ámbitus karfáján piros muskátli cserépben. Tavaszi vasárnap délután.

IMRE (üldögél a kaputól jobbra a padkán és könyvet olvas).

KIS PÁL (jön jobbról): Adj' Isten! (Kezet nyujt.)

IMRE (szintén): Fogadj Isten! (Behajtja a könyvet.)

KIS PÁL: Tán biz'a, hogy papnak készülsz.

IMRE: Mér', hogy könyv van a kezemben?

KIS PÁL: Azér'. A közmondás is csak a papra mondja, hogy „jó pap hőttag tanul“, nem a gazdaemberre. Meg, hogy házasodni se akarsz.

IMRE: Akarni akarnék én, de ha nincs érkezésem.

KIS PÁL: Szófia beszéd! Ahhoz csak nem kell sok idő! Ha meg te magad olyan málészájú legény vagy, hogy nem mersz jányok után járni, bízd a Zsuzsi nennére! Csak egy hajad szálába kerül, úgy, de úgy megköt az véle valami jóképű fehércselédet, hogy ásó-kapa választ el benneteket egymástól!

IMRE (mosolyog): Már, ha rászánom magam, inkább csak magam nézek asszony után. Mint minden dolgomban. Megette a fene azt a házaságot, akit vénasszonyok fűznek bordára!

KIS PÁL: Nem jó házaság!? Minden házaság jó, ahol a férfi fején a kalap. Asszony, hát asszony. „Verve jó!“ Regulázni kell s akkor minden házaság eltart hőttag.

IMRE: Csak hogy nekem nem asszony kell ám, de feleség.

KIS PÁL: Hát a'nnem mindegy?

IMRE: Nem bizony! Az asszonyt, igaza van Pali bátyámnak, regulázni kell; a feleség, az szótul is ért, de még szó nélkül is. Eltalálja az emberének a gondolatát is. Éppen, mert feleség. Az ember fele. Úgy jó, ha a jobbik fele.

KIS PÁL: Értem! (Gúnyosan:) Biztosan ezt is könyvből olvastad ki. Itt a bibi! (Kis gondolkodás után:) Nagyon szerencsétlen ember lehetsz, te Imre!

IMRE: Miért?

KIS PAL: Mert megtöltötted a fejed a sok tudománnyal és ...

IMRE: Az baj?

KIS PAL: Úrnak nem lenne nagy baj, de parasztnak mitül jó az?

IMRE: Hogy boldoguljon az életben.

KIS PAL: Hát én nem boldogúlok?

IMRE: Dehonnem. Megtartotta kelmed mind, amit az apjától mórinalgolt. Tisztán. Ez is nagy sor manapság. Csak a jó gazda tehette meg.

KIS PAL (*jól esik neki a dicséret*): Nono!

IMRE: De én meg szereztem is. Mégpedig a legnehezebb évek alatt. Megtoldtam a örökségemet vagyannyival, mint amennyi volt.

KIS PAL: Ez is igaz! De valld meg igazán, több volt abban a szerencséd, mint a tudományod. Mert csak nem avval az ábéab-vaskalappal szerzed a földet, amit az iskolában a fejedbe vertek, vagy amit most kiolvasol a könyvekből?

IMRE: Biz' avval én!

KIS PAL: Ezt mondd, öcsém, olyannak, aki el is hiszi. A magunkfajta parasztember az apjától tanulja el, amit az megint az apjától tanult, hogy hogyan kell bálni földdel, jószággal. A magyar föld: nehéz föld, nincs olyan még egy a világon. Azt ugyan nem lehet úgy eligazgatni, ahogy a német szeretné.

IMRE: Ezt a könyvet se német írta, de becsületes jó magyar ember.

KIS PAL: Aki könyvet ír, mind német a'; ha nem ő, a nagyapja biztosan az volt. Lárifári! Csak nem könyvből tanultad meg, hogy kell megfogni az eke szarvát?

IMRE: Azt, igaz, nem. Az benne van a vérünkben. De aki csak annyit tud, az legföljebb megtartja azt, amije van. Mint kegyelmed. Már azt, hogy hogyan kell többet szerezni...

KIS PAL: Ugyan mivel?

IMRE: Hát például okszerű méhészkedéssel, tyúktenyésztéssel, szőlő-, baracktermeléssel... azt bizony mind könyvből tanultam meg, mert itten nem láttam a példáját!

KIS PAL: Nem is magyar gazdának való ez a sok pepceselés! Tyúk? Asszonynak való! Méhe? Kántornak, papnak, pakszió! Szőlő? Nagyapám mesélte, hogy gyerekkorában látott Középfalán. Gyümölcsfa? Haszontalan jószág az; hol terem, hol nem, ahogy az Isten akarja.

IMRE: Igaz, minden a jó Isten akaratjától függ, de az ember meg arra való, hogy segítsen az Istennek, ne vesszen kárba az akaratja.

KIS PAL: Ugyan mán! Oszt azt a húsz hold földet, amit az apád húsz holdjához szereztél, tán bizony a tyúkon vetted, vagy a mézen?

IMRE: Azon én!

KIS PAL: Azon ám, majd mit mondok! A bank pénze, az kutya?

IMRE: Ez is igaz. Csak azt mondja meg, Pali bátyám, mért adott a bank az én húsz holdamra annyit, amennyit csak kértem, a kelmed ötvenére meg semmit?

KIS PAL (*a szűrés talált, de türtőzteti magát*): Biztosan nagyobb volt a proceksziód.

IMRE: Az ugyan egy fia se volt, csak utána járt a bank, hogy én belterjesen gazdálkodom.

KIS PAL: Hogyan?

IMRE: Hogy mondjam? Hát, hogy én többet hozok ki a földből, mint más. Biztos volt benne a bank, hogy hamarosan visszafizetem a kölcsönt. No, nem is csalódott.

KIS PÁL (*meglepetten, szinte irigyen*): Csak nem fizetted már ki?

IMRE: Ki én, az utolsó vasig!

KIS PÁL: Ne mondd! Én azt hittem, füled se áll ki az adósságból, azért vagy olyan szomorú mindéig.

IMRE: Nem szomorú vagyok én, ha komoly. És mondhatom, mert így igaz. Az utolsó rátát az ősszel tudtam le. (*Megnyomja:*) A mézből.

KIS PÁL (*hitetlenkedik*): A mézből? Hát mennyi volt?

IMRE: Tíz mázsa.

KIS PÁL: Affenét?! És hogy adtad?

IMRE: Kilánkint kettő ötvenével. Ha leszámítom a költségit, Mert három ötven volt az ára, egy pengő a rezsí. Az testvérek közt is kétezer-ötszáz pengő. Kettő volt még az adósságom farka. Az ötszázon telepítettem a Melegoldalban a régi mellé két hold új szőlőt. Tiszta számvetés ez! Három év múlva, ha Isten is segít, megterem negyven hektó borom. Ha nem több. Hát ezt mind ebből, meg más könyvből tanultam.

KIS PÁL: Hm, hm. Azért a könyv mégis csak holt betű. Én ugyan hiába túrnám akar az orrommal is — depedig már csak úgy látok, ha messzi tartom —, mégsem lennék tüle okosabb.

IMRE: Nem is a betűn múlik, de azon, ki hogyan tudja olvasni. Lássá, Pali bátyám, nadrágszíjjal nem lehet beretválkozni, igaz-e, de nadrágszín nélkül sem.

KIS PÁL: Hát ezt meg hogy értsem?

IMRE: Az imént mondta, hogy szerencsétlen vagyok, mert megtöltöttem a fejem a sok tudománnyal. Igaz, kevés a hasznom abból, amit a hat iskolában a fejembe vertek Batyiban, trigonometriát, Ovidiuszt...

KIS PÁL: Azt se tudom, fán terem-é, vagy állat? És mégis élek, öcsém!

IMRE: Éltesse is Isten soká... de mégis ezen élekedett az eszem. Mint a beretva a nadrágszíjon.

KIS PÁL (*kötekedést akar kezdeni*): Csak nem azt akarod mondani, hogy okosabb vagy nálam?

IMRE (*átlát a szándékán, mosolyogva*): Isten megments! Pali bátyám a falu esze. Bíró is. Csak — mondjuk —, ügyesebb vagyok, mert többet tanultam.

KIS PÁL: De sokra tartod magad!

IMRE: Nem én! Élek, ahogy tudok. Magamnak. Megpróbáltam én másnak, a falunak is hasznára lenni, de hogy kelmed mindég csak ellenem beszélt, nem kellett.

KIS PÁL: Nem is! Hová jutnánk, ha mindenki gazdag lenne a faluban. Ki járna napszámba?

IMRE: Hozatnánk bérest, képest idegenből.

KIS PÁL: Nem jó lenne. Ami pénz idekerül, maradjon is itt.

IMRE: Mi haszon belőle, ha a ládafiában marad, vagy elviszi a bótos, kocsmáros? Nem is a mi fajtánk.

KIS PÁL: No, no, csak ne kerüljess megint a szövetkezet felé!

IMRE: Nem én! Ha kelmednek így jó, nekem is jó. (*Előveszi a könyvet, mint aki nem akar többet vitatkozni.*)

KIS PÁL (*gondolkozik, hol fűzze tübe az elszakadt cérnát*): Oszt felordulna a falu békéje is. Mindenki csak parancsolni akarna és nem lenne, aki engedelmeskedjék. Kell a gazdag ember is, aki parancsol és kell a szegény is, aki engedelmeskedik. Ez a világ rendje!

IMRE (*föl se néz a könyvből*): Ha mindenki tanult ember lenne, tudná, hogy engedelmeskedni kell. Nem azért, mert valaki gazdag ember, vagy szegény, de azért, mert ez lenne a falu helyes rendje. No, de ezen már mind túl vagyunk. Középfala nem akar okosodni, hát nem akar. Ha a kelmed fejével okosodom, nekem is jobb, hogy van napszámos a faluban, több, mint napszám! Könnyebben boldogulok.

KIS PÁL: Oszt mondd, kinek gyűjtesz, ha nincs pulyád?

IMRE: Ott a húgom, kisöcsém, de nem mondtam én soha, hogy nem nősülök meg! De csak akkor, ha találok hozzám való feleséget.

KIS PÁL: Hisz ez az, hogy nem találsz! Azért kezdtem el az imént, hogy szerencsétlen ember vagy, csak másfelé terelted el a szavam.

IMRE: Mért ne találnék?

KIS PÁL: Mert úrnak se vagy úr, parasztnak se paraszt. Parasztlány neked nem kell, mert abból csak asszony lehet, nem feleség, ahogy mondtad, — kisasszonynak meg te nem kellesz. Hát ezért!

IMRE (*érzi, hogy sok igazság van a Kis Pál szavában, vállat von*): Majd eligazítja valahogy a jó Isten a sorsomat.

KIS PÁL: De jó, hogy van kire hagyatkoznod. Tám biz'a az új templomot is azért fundáltad ki, hogy kedvibe jársz a jó Istennek?

IMRE (*felháborodva*): Hát ez — tisztesség ne essék szólván —, csúf, káromkodó egy beszéd! Az Istennek nem lehet mással a kedviben járni, mint becsületes, tiszta, dolgos étellel. Nem neki kellett a templom, de Középfalának!

KIS PÁL: Mán mért? Jó volt a régi annyi száz évig, jó lett volna még ezután is.

IMRE: Jó ám, hogy ezután is csúfoljanak a balszélfalusiak (*erősen palócosan*) „Középfalán minden vasárnap proseecció van!”

KIS PÁL (*dühösen*): Ne mondd tovább, mert...

IMRE (*végtelen nyugalommal*): Na lássa! Ezért kelmed is ölni tudna. Hiába, nyakára nőtt Középfala a régi kis templomnak, nem fér belé az ember. Úgy lóg a nép mise alatt a templomdombon, mint köpü száján a méhe, rajzás előtt. Ezt nézik a népek processzióknak. Nem a csúfolódó tor-kára kell forrasztani a szót, de tenni róla, hogy ne legyen miért csúfolkodni! Igaz-e?

KIS PÁL: Hisz igaz! Mán neked mindenre megvan a kádenciád. Azér' mégis kár a sok pénzért, amibe a vadonatúj templom kerül. Olcsóbb lett volna a régit megtoldani!

IMRE: Tán sajnálja az Istentül, amit beléadott?

(*Tót Gergely és Kovács Kis Gáspár jönnek balról.*)

KIS PÁL: Attul nem, de a piktorul, aki bévül kifesti, attul igen.

TÓT: Hát meggyütt a piktor?

IMRE: Meg. Még tennapelőtt este.

GÁSPÁR: Oszt mójjen ember?

IMRE: Csak olyan, mint más városi úr. Egy kicsit hitvány, de őszre majd fölhízlam.

TÓT: Mint az újévi malacot? (*Nevetnek.*)

GASPAR: Oszt melláccik-e rajta, hoppiktor?

IMRE: Mibül látszanék?

KIS PÁL: No, mert a kolegája, az az Aladár...

TÓT és GASPAR (*kacagnak*): Aladór? Hót a' mmijen madór?

KIS PÁL: Az a neve.

TÓT és GASPAR: No, még ijjet!

KIS PÁL: Mondom, az az Aladár bízvást elmehetne madárijesztőnek. Akkora a kalapja, mint egy malomkerek, nyakába olyan babos nyakendőt kötött, hogy csak úgy libeg-lobog, mint egy ászló, a haja meg olyan bubis, hogy a városi dámák is elirigyelhetnék. Futó bolond az, én mondom!

IMRE: Más sor az! Annak mutatnia kell, hogy piktor, mert nem az, csak amolyan mázoló-mester. Az én vendégemnek nincs ilyesmire szüksége, mert az művész.

KISS PÁL (*hogy hátvédet érez a két mesteremberben, merészebben támad*): Oszt te tudod, hogy mi a különbség kettejük közt?

IMRE: Tudom.

KIS PÁL: Magyarázd meg, hadd tanuljunk mink is.

IMRE (*szólni akar, de közbevág*)

TÓT: Egyik is fest, másik is fest.

GASPAR: Egyik kutya, másik eb.

IMRE: Nem azon fordul meg a dolog, hogy *fest*, de azon, hogy *hogyan* fest.

TÓT: Hogy hogyan fest? Haót bemaórta a penzlit a festeékbe, oszt pacsmagol jobbra-balra.

IMRE: Igaz, de Aladár csak patronnal fest, a művész meg szabad kézzel.

TÓT: Haót az Aladaórnak mevvan kötvel a kezi?

GASPAR: Hogy patronnyal? Avval, uttuttam eddig, lünek, nem pacsmagónak.

TÓT (*fontoskodva*): Lehet pacsmagónyi is. Nékem is patronybú van a penzlim, akivel a képem szappanyozom. (*Röhögnek ketten.*)

IMRE: Ugyan, ne zavarogjanak már ilyen számárságokkal! Nem kendetek kérdeztek, de Köblös Kis Pál uram!

KIS PÁL: Attul se lesztek szegényebb, ha nem tudom meg. Gyerekkoromban pingáltam utoljára az iskola falára azt, hogy „pont, pont, vesszőcske, készen van a fejecske, kurta nyaka, nagy a hasa, készen van a török basa“.

IMRE: Pedig tudnia kellene *biró uramnak*, mi a különbség a kétféle munka közt, mert enélkül nem tudja megítélni, miért kap a festő ötször annyit, mint a mázoló.

KIS PÁL: Sokallottam is, de a főtisztelendő úrral nem akartam huzakodni.

IMRE: Csak velem?

KIS PÁL: Majd, ha te is pap leszel, veled se huzakodok. De amíg a csirke okosabb akar lenni a kokasnál, addig igen. Érted?

IMRE: Elég világosan megmondta kend. (*Elfordul, indul befelé.*)

KIS PÁL: No, azért nem kell mindjára felhúzni az orrod! Gyere mán vissza, mégis jó lesz tudnom, milyen az a patrony.

IMRE (*visszajön, kelletlenül*): Az olyan lyukas papiros, amit a falra tesznek, a meszelővel rámaázolnak, egy színnel, kettővel, kékkel, pirossal, sárgával s ha leveszik, ott marad a rózsa.

TÓT: No, ezt eén is mettudnám csinányi.

IMRE: Na lássa! Azért olcsó ez, mert a mesterembernek csak a munkabérit kell megfizetni.

GÁSPAR: Oszt azt a micsodaót, a likas papirost is patronynak hívik?

IMRE: Annak.

TÓT: De furcsa!

KIS PÁL: No, és a piktor, a piktornyűvész? Anak mifenét kell megfizetni?

IMRE: Azt, hogy művész. Azt kell jobban megfizetni.

KIS PÁL: Érti a fene. Ki fizeti meg nekem, hogy gazda vagyok?

IMRE: A jó Isten, ha művész a maga dolgában s nem csak úgy gazdálkodik, mintha patronnal pacsmagolna. Ha a semmiből is teremt valamit s nem csak a földből hozza ki azt, amit az magától ad.

KIS PÁL: No, hát a művész teremt? Semmiből valamit?

IMRE: Valahogy úgy tesz. Fogja a papirost, meg a ceruzát, elkezd vele firkálni s máris ott van a papiroson, amit lát. Vagy az is, amit nem lát, csak úgy akar.

TÓT: Csak úgy fejbül?

IMRE: Fejbül. Erre mondják, hogy szabad kézzel.

GÁSPAR: Rózsáót is?

IMRE: Azt is.

KIS PÁL: Embert is?

IMRE: Azt is. Engem is lekapott.

GÁSPAR: Van potyográfus-masinája is?

IMRE: Dehogy van. Lerajzolt.

KIS PÁL: Oszt eltanált?

IMRE: A fotográfus se jobban. *(Kidlt:)* Julikám!

JULIKA *(karján a kis Gáborkával megjelenik az ámbituson)*: Tessék.

IMRE: Kérd csak el a művész úrtól azokat a vázlatokat, amiket rólunk rajzolt.

JULIKA *(befordul)*: Hozom!

KIS PÁL: Na, erre mán én is kíváncsi vagyok!

JULIKA *(kijön, le a férfiakhoz, egyik kezén Gáborka, a másikban a téka)*.

CSENDES *(kijön Julika után, az ámbitus korlátjára könyököl, onnan figyeli a fejleményeket s mikor Julika visszaérkezik az ámbitusra, odasúg neki)*: Kíváncsi vagyok, mit szólnak az urak a rajzaimhoz.

IMRE *(kiköti a tékát és egyenként mutatja a rajzokat)*: Ez én volnék.

(Mind a kép fölé hajolnak s csudálkozva nézik.)

TÓT: Aunyel!

GÁSPAR: Emmán böki!

CSENDES: Úgy látszik, tetszik nekik.

JULIKA: Még azt se?

TÓT: Maj', ho'mmennem szólal. Eztet be kék raómaóznyi!

KIS PÁL: Minden szentnek maga felé hajlik a kezi.

TÓT: Má' mér?

KIS PÁL: Kend akar keresni a rámán. Igaz-e?

GÁSPAR: Né mán! emmeg itt a Julika, a kis Gáborkával! Szakasztott olyan, mint életben.

(Amíg a többiek az előtérben a képeket forgatják, Csendes és Julika beszélnek.)

JULIKA: No, kinek volt igaza? Dehogy is nézik azt Szűz Máriának a gyermek Jézussal! Gazdag Julis marad az, a kis Gáborkával örökké!

CSENDES: Majd, ha kész lesz nagyban és színben! Fogadom, hogy nem!

JULIKA: Fogadjunk, hogy igen! (Balkézre veszi a gyermeket és a jobbot feléje nyújtja.)

CSENDES: Nem bánom, fogadjunk. De mibe?

JULIKA: Az majd elvállik!

KIS PÁL: Na, jól! Azt elhiszem, hogy akit lát, azt lekapi. De akit nem lát? Mint ahogy eleven szentet még aligha látott!

IMRE: Az az ő dolga, látott-e, vagy sem. Majd keres hozzájuk modellt.

TÓT: Micsodát?

IMRE: Modellt. Aki után majd megfesti a szenteket.

KIS PÁL: Oszt hun keres?

CSENDES (lészól az ámbitusról): Ahol találok. Itt a faluban, lehetőleg. Maguk lesznek a modellek.

MIND (összenéznek): Maón, hogy mink?

CSENDES (lejön közéjük, kezét fog velük): Maguk, persze, hogy maguk.

KIS PÁL (göggösen): Lesz ám a nyúl! Modell! Azt se tudom, mi az, oszt hogy tudjam, mit kell csinálni.

CSENDES: Semmit, csak ülni, vagy úgy tenni, mintha csinálná, amit mondok.

TÓT: Eztet nem értjük.

GÁSPAR: Magyaraózza memmaó az úr, hadd okosodjunk.

CSENDES: Jó, nol! Hát idefigyeljenek. Van az új templom mennyezetén három mező.

TÓT: Mező? Az künt van a hataórbán, nem a templom pallaósaón!

CSENDES (türelmetlenül): Ejnye, igazán megérthetné, amit mondani akarok. Hiszen nem látszik olyan tökkelütöttnek! Mezőnek hívjuk azt az elhatárolt falrészt, amibe a képet bele akarjuk komponálni.

TÓT: Kompon aólni? Mifelénk nincs komp a Sajaón, ha híd.

IMRE: Ugyan, Tót uram, ne tegye mán magát nagyobb számárnak, mint amilyen.

TÓT: Haót mér' nem beszeél az úr magyarul, hogy értsünk a szótul.

CSENDES: Igaza van, gazduram, már úgy beszélek, hogy a csecszopó is megértse.

KIS PÁL: Tót uram nem gazda, csak ácsmester.

CSENDES (dühösen): Hát, ha ennyire hegyezik a zabot, sohse jutunk a végire. Ha nem akarnak kötélnek állani, majd keresek modellt Balszél-falán! ...

KIS PÁL: De el is viheti akkor a képit a hátán!

CSENDES: Azt aztán bajosan, mert a kép ott lesz a vakolaton. Ha csak a hátamra nem veszem az egész templomot, mint a csigabiga.

KIS PÁL: Akkor meg jobb lesz, ha el se kezdi az úr!

CSENDES (szinte könyörögve): De értsék meg, jó emberek, én maguknak akarok jót. Dicsőséget akarok szerezni a falujuknak, hogy olyan szép legyen a templomuk, amilyen a városban sincs. Hogy csudájára járjon az egész Sajó völgye. Oszt, hogy ne mondják, hogy zsákbán árulok macskát.

meg szeretném magyarázni, hogy csinálom, mint csinálom. Hogy értsék is majd, amit látnak, ne csak bámulják...

IMRE: Mint a borjú az új kaput.

CSENDES: Fogadom, hogy már úgy beszélek, ahogy mindenki megérti. Csak félbe ne szakítsanak, és ha valamit meg nem értenének, a végén kérdezzék meg.

TÓT, GÁSPAR: Halljuk, no!

KIS PÁL: Ez már okosabb beszéd.

CSENDES: Tudhatják, miről van szó, hiszen kendtek rendelték a képeket. Három jön a plafonra. Az első a betlehemi jászol a nagy csillaggal meg a három királyokkal. Igaz-e?

GÁSPAR: Igaz. De a pásztorok, meg a barmok is rajta lesznek. Igaz-e?

CSENDES: Persze. A másik a kis Jézus menekülése Egyiptomba. Szamáron. Szűz Mária, meg Szent József.

GÁSPAR: Helyes.

CSENDES: A harmadik a hét kenyér csodája. Így van-e?

TÓT, KIS PÁL, GÁSPAR: Így határozotunk.

JULIKA (*bemegy a szobába és kihozza a gyerekkocsit, belefekteti Gáborkát*).

CSENDES: Meg lesz még négy kisebb is a négy kisebb... hogy mondjam?...

KIS PÁL: Mezőbe, kérem, hisz értjük mi, ha akarjuk!

CSENDES: Ahá! — Mindegy, no, lassan csak eligazodunk. Szóval a négy sarokba a négy evangélistát, Mátét az íródeákkal, Márkot az orosz-lánnyal, Lukácsot az ökörrel, Jánost a sassal. Így van-e?

HÁRMAN: Így!

CSENDES: No! Már most én ezeket a képeket kicsiben megszerkesztettem odahaza. Itt vannak. (*Elveszi Imrétől a tékát és mutogatja.*) Ez itt a Betlehem...

(*Mialatt csendben nézik a képet, Julika csendesen dudorászva altatja a gyereket.*)¹

GÁSPAR: Akkuraótus!

TÓT: Neézze maón, Köblös uram, olyan tehen kukucaó! a kis Jézusra, akar a kend Vilojaója!

KIS PÁL: De ilyen volt-e a szerecseny király?

CSENDES: Ilyen a! Szakasztott ilyen. Láttam én ám szerecseny királyt is jártomban-keltemben!

KIS PÁL: Olyan sokfele járt az úr?

CSENDES: Jártam biz én, bejártam én a földnek majd minden zegét-zugát.

KIS PÁL: Akkor abba szürkült úgy bele!

CSENDES: Mi tagadás, abba. Azért is jöttem falura dolgozni, mert tudom, hogy itt szívesen látják az embert.

HÁRMAN (*összenéznek, elértik a célzást*).

CSENDES: Ismerem én jól a falut, az én édesapám is olyan gazdaember volt, mint kelmed, Köblös uram. Úgy jöttem ide, mintha hazajöttem volna. Olyan örömmel.

¹ Altatódalul megfelelő esetleg Bartók Béla *A magyar népdal* c. munkájának 301. és 264. szemelvénye.

KIS PÁL (*restelkedve*): Mér' nem ezen kezdte piktör uram, akkor nem csináltunk volna annyi kontrabontot.

CSENDES: Hát mért kell a nadrágos embernek mindenáron kontrabontot csinálni?

KIS PÁL: Mert, jó uram, aki nadrágos, vagy még rosszabb, harisnyás ember falura jön, az sohase gyün jó hírrel! Vagy baromoryos, disznyót kinzani, ha kell, ha nem; vagy végrehajtó, elzsebelni a tiszta keresetet; vagy kortes, ha úgy választás táján kell a voks! Hát mink, ha urat látunk, lassan olybá leszünk, mint a töviskes disznyó. Nem szúrunk ippeg, csak megmutatjuk, hogy van mivel szúrni. De mán látom, hogy az úr nem csak vinni akar innét, de ád is a helyébe valamit, hát Isten hozta! (*Kezet nyujt.*) Hagyjuk is a művész urat, emberek. (*El akar.*)

TÓT: Csak még egyet!

KIS PÁL (*visszafordul kíváncsian*).

CSENDES: Nos?

TÓT: Haót, ha maón így keész a keép, mire meég az a micsoda? Hogy is mondta az úr?

CSENDES: Modell?

TÓT: Az, no. Ott egye meg a fene.

CSENDES (*megvakarja a füle tövét*): Hogy magyarázam meg? Az a kép bizony még korántsem kész! Az csak a színvázlat. Hogy efféle lesz. De nagyban! Kicsi hibát nem lát meg a szem, de a nagyot igen. Előbb meg kell csinálni a kartonokat.

TÓT: Minek a? Kapni azt készen a Rózumbergnél.

CSENDES: Ej, hiszen nem olyan kartonokról van szó, amiből a Zsuzsi nenne...

TÓT (*megdöbbenve*): Azt is tudja az úr, hogy Zsuzsinak hívik az asszonyt?

CSENDES (*kacagva*): Nem tudtam én, csak ráhibáztam! Szóval, amiből a Zsuzsi nenne kötője készül. Kartonnak hívják azt a nagy papirosképet is, amelyik már akkora lesz, mint maga a kép a plafondon. Hát azon másfélszer akkora lesz az ember, mint a valóságban, mert messziről fogják nézni. Azt ugyan akkurátusan meg kell pingálni! Ehhez kell a modell. (*Mutat egy képet.*) Itt Jézus szeli a kenyeret. Valakinek éppen így kell tartania a kést, kenyeret, emígy, térgyepelve, hogy pontosan meg tudjam rajzolni. Értik már?

TÓT: Értjük.

CSENDES: Hát ehhez kell a modell. Azok a szentek, királyok, népek, szamarak, tehenek csak olyan emberek, állatok voltak, mint a maiak, hát ezek után meg lehet rajzolni Szent Józsefet is, Szűz Máriát is.

GASPAR: Mégse lessz az jó egészen!

CSENDES: Mért nem?

GASPAR: Mert, mondjuk, Szent József aócs volt. Oszt a Tót Gergely uram is aócs. De Isten bünül ne vegye, kacska az Istenadta, mert inas koraóban leesett az ereszetről és karja törött. Hogy lehessen ú a Szent József? Csúffá tenné az egész képet.

TÓT (*felpattan*): Maón kendbül csak a csúf irígység beszél! Ki tehet arrú, hogy kovaócs nincs a bibliaóban? (*Mind kacagnak.*) Hacsak nem akar ked patkót verni a Jeézus Krisztus szamaraóra?!

KIS PÁL: Gyerünk urak! A művész úr dolga eligazítani, ki melyik szentnek legyen a mintája. (*Elköszönnék, elindulnak. Útközben odaság a két kölöncének.*) Majd meglátjuk, mit tud. Ha meg nem lesz jó, levonjuk a bériből. Oszt punktum!

TÓT, GÁSPÁR: Ez az okos szó! (*El.*)

CSENDES (*hosszan utánuk néz*): Mi bajuk van ezeknek velem?

IMRE: Nem a művész úrral van azoknak bajuk, de velem. A művész úr csak belékeveredett az én csávámba, mint Pilátus a krédóba. Mert hogy nálam vett szállást, nem Köblös Kis Pál uramnál.

CSENDES: Hát ha ott talán tavaly őszt óta se szellőztettek!

IMRE: Hisz értem, de most ezért művész úrral kötekednek, hogy nekem törjenek borsot az orrom alá.

CSENDES: De mért haragusznak gazduramra?

IMRE: Mert reformálni szeretném az életüket. Megtanítani őket az okszerű gazdálkodásra. Szövetkezetet szervezni, hogy ne a zsidó korcsmáros hízzék a zsírjukon. Kultúrházat létesíteni, hogy...

CSENDES: De hiszen ostobaság ilyenért haragudni! Hálások lehetnének.

IMRE: Nem ostobaság az, csak megátalkodottság. Konzervativizmus. Ragaszkodás a régi életformához. „Ha jó volt eddig, ezentúl is jó lesz.“ Babonához, előítélthez. Nem akarják sehogy sem megérteni, hogy más a világ ma, mint volt csak egypár év előtt is, másképpen kell megfogni a dolog végét. Irtóznak mindentől, ami nem megszokott.

ZSUZSI NENNE (*jön balról, be akar lopakodni a kapun*).

IMRE (*észreveszi, útját állja*): Hová, háová, Zsuzsi nenne?

ZSUZSI (*pergő nyelvvél*): Menyek mennéznymi a kicsit, hallom ittjaórt a doktor, mondok szegény kis aórva biztosan beteg, oszt mit ért a doktor az ilyen kis csöppséghe, a Julika memméig annyit se, Zsuzsa nenne maj' segét szegénykén, mekkenyi a hasikaójaót, meg hoztam néki ekkis cuclit is (*kiveszi a zsebéből, megszopogatja, csettent utána a nyelvével*.) Finom! Attul maj' aluszik, mer' édes egy Imbre öcsém, hidd el, ammind szamaórsaóg, amit a doktor beszél, az az igaz, amit a Zsuzsa nenne mond...

IMRE: Csak kímélközzék, édes egy néném, nincsen annak kutya baja se, olyan egészséges, akar a csík.

ZSUZSI (*csodálkozva*): Akkó minek a doktor?

IMRE: Megnézni, jól fejlődik-e; ellenőrizni, mennyit hízott, mennyit nőtt.

ZSUZSI (*ijedten keresztet vet*): Jesszusom, csak nem mértétek meg?

IMRE: Mért ne mértük volna?

ZSUZSI (*kétségbeesetten*): Koporsót akartok neki szabatni? Nem tudod, te tudós ember, hogy egyéves korai nem szabad a gyereket memményi?

IMRE: Már mért nem?

ZSUZSI (*titokzatosan*): Mer' mehhall!

IMRE: Hahahahaha! (*Hirtelen elszomorodik.*) Három öcsémet nem mérték, mégis meghaltak. Őket is, ráadásul az édesanyámat is maguk temették el a babonájukkal! Hát Zsuzsa nenne, fel is út, le is út! Bizzák csak reánk, meg a jó Istenre azt a kis vakarót!

MÁRI NENNE (*jön*).

ZSUZSI: Hallód-e maón, te Maóri lelkem, mit beszél ez az Imbre! Hogy mink temették el haórom öccsét, meg az édes annyjaót!

MARI: Haót csak ee' kellett temetni, ha mehhóttak?

IMRE: De a maguk kuruzslása segítette őket a másvilágra!

ZSUZSI: Mán hogy a mijénk?

MARI: Nem félsz, hogy az Isten mennémítja a szaódat?

IMRE: Nem félek én! Az igazságért még nem büntetett meg senkit!

Már pedig ez az igazság! Ha ebrudon ki nem buktatom magukat a küszöbön, édesanyám temetése után, Gáborka is alulról szagolhatná rég az ibolyát! Hát csak menjenek a házam tájáról is Isten hírvél. Julika egyedül is ellátja a kicsi baját. Ha van. De nincs!

MARI (*lekopogja és köpködik*): Tfü, tfü, tfü.

IMRE: Lássá, itt is köpköd, oszt, ha bent van a szobában, ott is köpköd, így hordja szét a betegséget.

MARI: Ugyan, mi betegség lehet az ártatlan pökködésben?

ZSUZSI: Egészség van abban, nem betegség! Különösen gyerek körül. Te, hiszen szemtül esik neki, ha meccsudaóljaók!

IMRE: Az, egészség! Nátha, torokgyík, még szárazbetegség is!

MARI: Illyen szamaór beszéedet! Harminc esztendeje vagyok baóbaója a falunak...

IMRE: Azért hal meg minden ötödik gyerek! Azért lázas majd minden anyává lett asszony a szülés után!

MARI (*kihívóán*): Érettem?

IMRE: Nem is érettem! Mert mocskosak, mosdatlanok!

MARI: Mosdatlan ám a te piszkaód! Haólaódatlan kutya, te! Haót ki fujtott eégő parazsat a vízbe, ha szemvereést kaptaól?

IMRE: Legalább ne mondja, mert itt adom ki az ebédet, hogy milyen disznóságot itattak meg velem!

MARI (*egyre nagyobb hangon*): Ez disznósaóg? Keérdezd meg Köblös Kis Paól uramat, haónyszor kentem ki belőle a csömört, ha a torokaóra zabaólt!

ZSUZSI (*öszinte sajnálkozással*): Hadd el Maóri lelkem, siketnek beszélsz! Tiszaóra seétaólnyi ment az eszi, meggaórgyult a sok betútül!

MARI: Csinyálhatsz te akarmicsoda hókuszt-pókuszt, Gaóborka mégis meffog halni.

IMRE: Miért halna?

MARI: Mer ez a törvény. Előre küldte az anyjaót, csinyájjon néki helyet a mennyorszaógbán! Ha ú nem mén, (*titokzatosan*;) nagy arataósa leszen a halaólnak a faluban! Nem szabad az Isten akaratjaóval huza-konnyi!

IMRE (*űhósen*): De most már takarodjanak innen, mert magukra uszítom a Sajót!

MARI: Meg is vér érte az Isten, hogy így csúffá teszed a szegény özvegyasszonyt! Te pogaóny, te ördög cimboráója! Azt hiszed, nem tudom, hogy a keresztúton aóstad a sok pézt, amin a fődéd vetted? Maj jönnél te még mekkérnyi, olvassak raó a csontodra, ha hasgat! Maj eén is azt mondom: fel is út, le is út! (*El Zsuzsival*.)

IMRE (*összeszedi magát*): Lássá, uram, ez a mi falunk. Beteg nagyon. Testileg is, lelkileg is.

CSENDES: Nem is akar gyógyulni?

IMRE: A fiatalja már pedzi, talán hallgatnának is rám, de a bíró úr...

CSENDES: Köblös Kis Pál uram?

IMRE: Az. Irigyli, hogy boldogulok és fél, hogy a nyakára nővök. Ezért fújja ellenem a kígyó-követ az ilyen vén szipákkal, meg azokkal, akik tőle élnek. Hogy engem bánt, csipked, szúrkál, bánja a szösz. De a falu issza meg a levit, hogy minden okos dolgot elgáncsol, csak azért, mert én javaslom. Még ha látja is, hogy jó lenne. Mondtam is a plébános úrnak, hogy örömmel várom, fogadom a művész urat, de első-gazda mivoltán esett szégyennek fogja venni Köblös uram, ha nem hozzá kvártélyozzák be. Tudom én, hogy még sok borsot fog az orrunk alá törni, mert azt mondta az ő házára, hogy nem felel meg!

CSENDES: Tőlem ugyan törhet, majd ő prüszköl tőle! Föl nem cserélném az ő áporodott levegőjű lakásával ezt a tisztaságot, ha hétszer Köblös is! Szeretném idehozni vakációra a húgomat is, ha nem veszi tolokodásnak.

IMRE: Dehogy veszem! Csak tessék! Örömmel várjuk. Legalább Juliánának is lesz valakije, akivel szót válthat. De mért csak vakációra? Még iskolába jár?

CSENDES: Oda az, holtig! Tanítónő. De nem szívből, csak szükségből. Kell a kenyér. Ami kis földje volt apámnak, ráment az iskolára. Hát adja vissza az iskola!... De mondja már, Gazdag uram, ha meg nem sértem, ezt a házat maga építette?

IMRE: Nem. Nemesi kúria volt, amilyen mindén gömöri faluban van egy-kettő. Ma ki zsidóé, ki az enyézeté. Ebből is kikopott az úr, mert tönkretette az árendás. Megvettem, dülőfélben szinte. Bagóért. Tyűh, hogy kinevettek érte! Hogy kástély csak úrnak való, vagy zsidónak, nem parasztnak. Most bezzeg, hogy rendberakattam, irigylik. Nem is, hiszen nem kívánják, csak csúfolnak vele. Fél úr, fél paraszt vagyok a szemükben. Pedig *(kihúzza magát büszkén)* egészen és igazán paraszt vagyok! Nem is akarok más lenni. A kaput is átszabattam a falunk mintájára, a ruhám is az, ami az övék, a húgomat is így járatom, pedig azelőtt városi ruhát hordott. Ő is tanítónőnek készült, a képesítő előtt jött haza, mikor édesanyám meghalt gyermekágyban, hogy fölnevelje a kisöccsét.

CSENDES *(melegen)*: Hát ez igazán nagy áldozat volt tőle.

IMRE: Én is úgy gondoltam, hogy az. Nem is akartam. De aztán megláttam, hogy neki van igaza. Uram, minket annyit vert a sors, — azonkívül, hogy amihez csak nyúlok, minden arannyá lesz a kezemben, *(keze a kerítés felé lendül)* — no majd, hogy én is le nem kopogtam! — hogy nem volt maradása idegenben. Addig könyörgött, amíg haza nem hoztam. Most boldog, hogy lány létére mégis anya lehet.

CSENDES *(magában)*: Szűz anya! Madonna! — *(Fent:)* És mi volt az a sok sorscsapás?

IMRE: Apám már fájtatta a szemét, szegény, mikor hazakerült a háborúból. Azt mondta az orvos, a gáztól van. Három évig gyógyították; persze, magyar volt, hát csak úgy tessék-lássék; a végén megvakult egészen. Én akkor hatodik gimnazista voltam. Jeles tanuló. Hazajöttem parasztnak. Megfogtam az eke szarvát, de tanultam tovább. Igaz, nem tudósnak valót, de életre valót. Szerencsém volt.

CSENDES: Nemcsak szerencse kellett ahhoz!

IMRE: De az is! Meg az Isten segítsége... Aztán jöttek sorra a gyerekek, akik a háború miatt elmaradtak. Julika megmaradt, de három öcsémet elvitte a babona. Ahogy az imént hallotta. Atyám is oly dolgos fajta volt, mint magam, vakon se nyughatott. Hiába kértem, üljön egyhelyt,

fonjon kosarat. Ültettem neki nemesfüzet is a Sajó vapajan. Ezért is ki-
nevettek, hogy „Ficfaot vet a bolond!“ Most bezzeg, hogy nem kell már
az öregnek, rajar mindenki, mint a mézre a darázs.

CSENDES: De mi lett vele? Az édesapjával?

IMRE: Rossz rá emlékezni is. Vizez mert a gemeskutbol, beleesett.
Anyám vajúdott éppen Gáborkával, nem járt senki szegény vak ember
után. Megfulladt. Anyámat igen megviselte a szerencsétlenség, ő is utána
ment. Egy héten két temetés. Be is boltoztattam a kutat azonnal! Eső
után köpönyeg. Ezért is csúfolnak: „Kutra tette Notaos Gazdag Imbre az
ötödik kerekét...“ Hát így él falun a magamfajta ember, aki se nem ur,
se nem paraszt. — No, és a legnagyobb baj, a húszéves babiloni fogság?
Valami úgy sugja nekem, hogyha ez elmult, most majd másban is jobb
napok következnek. Meg is fogadtam, hogy ha felszabadulunk, új templo-
mot koldulok össze... Hát ez a históriája, hogy most itt van, művész uram!

JULIKA (megjelenik az ámbituson, teljes vasárnapi paradeban. Keze-
ben imakönyv, csipkés kiskendo. Egy szál rozmaringot tör le az egyik
cserepviragrol, megszagolja, hozzafogja a két imára kulcsolt keze közt
tartott imakonyvhoz. Indulni akar lefelé a lepson, amikor oldalrol nagy
jajgatás hallatszik).

CSENDES (riadtan): Mi az?

IMRE (nyugodtan): Biztosan bicskazzak egymást a legények.

CSENDES: És ezt ilyen nyugodtan mondja?

IMRE: Szomorú, de megszokott dolog. Ritka vasárnap, hogy ne vég-
zodnek csendorjarassal! (Arra néz, felugrik:) Csak nem az unokaöcsém?!...

EGY FIÚ (beszalad lélekszakadva): Imbre baocsi, Imbre baocsi! Olik
maon a Józsit!

IMRE: Kicsoda, te!

EGY FIÚ: Köblös Gyuri, ki maos! Csupa veer mind a kettő!

IMRE (elszalad, nemsokára visszajön, több embertől kísérve. Erősen
fogja az ocse véres balkarját. Köblös Gyurit más emberek hozzák, annak
a baltenyere vérzik): Julika, hamar a mentoszekrenyt!

JULIKA: Jézus Isten! (Leteszi az imakönyvet az ámbitus korlátjára,
leszalad a lepson a ház mögé, majd visszajön egy kis szekrenykevel, ki a
kapun:) Istenem, mi történt?

IMRE: Gyere már, fogjad erősen az utoerit, mert elvérzik! Így, ni!
Amíg bekötöm.

JULIKA (fogja, de elfordítja a fejét; látszik rajta, hogy nagyon erőt
kell vennie magán).

ZSUZSI NENNE (beszalad, topog ide-oda): Pokhaolot rao, pokhaolot,
hamar! (Szalad a kapu felé.)

IMRE (miközben benzinnel lemossa a vért, a seb környékét bejodozza
és szorító kötést tesz a seb fölé): Oda ugyan hiába megyen pokhaloert,
Nótás Gazdag Imre házában pénzért se kap olyant!

ZSUZSI (megtorpan): Az istaolloba csak van?

IMRE: Ott sincs! Tisztább az nálam, mint a maga tisztaszobaja!

ZSUZSI: Az se baj! Tehenganye is jó! (Besurran a kapun.)

KIS PAL (jön teljes birói tekintéllyel): Mi van itt!? (A fiához:) Ki
tette?

GYURI: Gazdag Józsi!

JÓZSI: Nem is igaz! Ű kezdte! Bolondnak mondta Imbre baócsit!

GYURI: De ű meg azt mondta raó, hogy bolond aóm az apaód!

KIS PÁL: Ezért te felelsz, Imbre!

IMRE (*kötözés közben*): Felelek, no! Mi van benne. A gyerek csak azt mondja, amit a nagyoktul hall. Az öcsém csak azt mondta vissza, amit a kend fia rámkent. Még ezért se haragszok. Gyerek, hát gyerek. De most ne azt firtassuk, ki a hibás, inkább lásson a fia után.

JÓZSI: Én nem vagyok hibaós! Bicskom se nem volt. A magaójjával szúrta meg magaót! Még baónni se tud véle a taknyos és maón bicskaóznyni akar!

ZSUZSI: Hozom maón a ganyét! (*Kiszalad és kínálgatja.*)

IMRE (*dühösen*): Vigye a fészkesbe, amíg meg nem rúgom! Köblös uram, nehogy rá engedje tétetni! A fia életit teszi kockára! Tetanusz lehet belőle! Én majd bekötöm...

KIS PÁL: Te tanúsz? Mióta tegezödünk, hé! Tülled nem tanulok én, ha még olyan bölcs vagy is! Csak tegye rá, Zsuzsi nenne, többet ér az, mint akarmilyen pántlika!

ZSUZSI (*Gyuri markába csapja a trágyát*): Szorijd erősen!

GYURI (*artikulálatlanul felordít fájdalomában*).

KIS PÁL: Türd, ha bicskázni való kedved volt, ebadta! És gyere! A többiért még számolunk, Nótás Gazdag Imre öcsém! (*Kézen fogja a fiát és gögösen el.*)

IMRE: Állok elébel (*Bevégezte a kötözést. Julikához:*) Vidd föl, fektesd le. (*Egy fiúhoz:*) Te meg szaladj az apádhoz, hogy kerüljön a szekerevel a hátsó kapuhoz, vigye kórházba a fiát, mert be kell a sebet varrni. Én izenem! Azonnal, ha kedves a fia élete!

JULIKA (*támogatva a félig ájult gyereket, el a kiskapun, fel az ámbitusra, be a szobába*).

ZSUZSI: No, maj mellaójtjuk, ki tud többet, a varraós-e, vagy a ganyél (*El.*)

(*Az emberek elszélednek. Ketten maradnak: Imre és Csendes.*)

IMRE (*már mosolyogva*): Bocsásson meg, kérem, hogy így kijöttem a sodromból. Nemigen szokásom, de Józsi az unokaöcsém egyetlen fia. Az ő anyja is gyermekágyban halt meg. Hiába, én már nem tudom olyan könnyen venni a halált, mint általában a népem. Annak az természetes. Mert hogy „ritka ember kerül ki”. Még csak nem is sír maga, ha valakije elpatkol, mással sirattatja, amíg ott fekszik kinyújtóztatva. Inkább tisztességtül azt is. Aztán olyan tort ül fölötte, hogy akarmelyik vígabb egy rosszul sikerült lakodalomnál! No, de legalább ilyent is látott. Igazi falusi csendélet vasárnap délután!

CSENDES: Hát mi tagadás, egy kissé más, mint ahogy a népszínművekben mutatják!

(*Messziről énekszó hallatszik.*)

IMRE (*odafigyel*): No, azért olyasfélét is lát nemsokára, ha jól hallom!

(*Függöny.*)

KÖZJATEK.

Szin: Ugyanott, csak egy-két órával később.

JULIKA (*ül az ámbituson és olvas*).

NÉGY LEANY (*jönnek az utcán balról, vasárnapi parádében, imakönyvvel, csipkés kendővel, virággal a kezükben*).

I. LEANY (*felkiált Julikának*): Szerbuc, Julika, mér' nem voltaól a vecsérnyeén?

JULIKA (*leteszi a könyvet, föláll és kikönyököl a karfán*): Épp' menni akartam, mikor hozták az inasokat. Segítenem kellett Imrének kötözni.

II. LEANY (*megborzad*): Hát te tudsz? Jaj, engem mindjárt kiver a hideg verejtek, ha vért látok!

JULIKA: Milyen asszony leszel, Erzsi? Hogy vágod el a csirke nyakát, ha az uradnak paprikásra jön meg a gusztusa?

II. LEANY: Csirke is más, ember is más. A csirke arra való, hogy elvágják a nyakát. Neve sincs, lelke sincs...

JULIKA: A vére csak vér?!

III. LEANY: Ne beszéljeteek mán vérről, mer' mindjárt felfordul a gyomrom.

JULIKA: Mi tagadás, az enyém is forgott, de muszáj megtenni, ha egy emberéletről van szó!

I. LEANY: Lányok! Megmondjuk a jedző úrnak, ne keressen tovább a légóba főfőápolónőt. Itt a Julis! (*Kacagnak*.)

JULIKA: Vállalom is! Miért ne? Mindent meg kell tanulni jó előre.

II. LEANY: Mikor lesz arra szükség?

JULIKA: Ma is szükség volt, pedig nálunk fele nincsen is háború.

III. LEANY: Ne is legyen!

NÉGY LEGÉNY (*messziről hallatszik már a nótázásuk. Összeakaszkodva jönnek, dalolnak valami jóízű baka- vagy leventenótát*).

I. LEANY: Ezeknek csinálják a háborút!

JULIKA: Inkább ezekkel. Oszt Erzsi, akkor is félnél a vértől, ha a tiédet kellenék kötözni?

II. LEANY: Jaj, Isten megmentsen attól!

CSENDES és IMRE (*kijönnek a szobából az ámbitusra*).

IMRE: Úgy sejtem, már lesz valami.

CSENDES: Olyan gyöngyösbokrétáféle, ingyen?

IMRE: Nem terem afféle nálunk. Csak szórakoznak, ahogy kitelik tőlük.

LEGÉNYEK (*beértek a színre, elismélik a fele nótát*).

I. LEANY: Ejnye, de keservesen fújod, Jani. Talán bizony szerelmes vagy.

I. LEGÉNY: Az én, csecsszopó korom óta!

II. LEANY: Oszt kibe, te Jani?

I. LEGÉNY: Most éppen üres a szívem! Kiadom néked árendába, Maris! Ha kell!

II. LEANY: Mennyi a bére?

I. LEGÉNY: Olcsón adom. Egy estére száz csókért!

II. LEANY: Sok lesz a! Adod te azt olcsóbban is!

I. LEGÉNY: Biz' a nem sok, mert visszaadom én mind azonmód! Na, köll-é?

II. LEANY: Köll ám a Birinek! Nézd, majd leszúr a szemivel.

I. LEGÉNY: Hát ha jobban tudod, mint mink ketten — igaz-e Biri —, minek kérded?

III. LEANY (*szemérmesen elfordul*): Eridj mán, te bolond!

I. LEGÉNY (*hozzámegy, megöleli*): Adsz-e előleget, rózsám?

III. LEANY (*ráüt a kezére*): Nyughass mán, te csélcsap!

I. LEGÉNY: Emmán nem igaz! Tudod te azt jól, hogy a többivel csak cicázok, te vagy az igazi!

ALADÁR (*hangja kívülről, keservesen bögi a „Szomorú vasárnap“-ot, vagy más, divatosabb érzelgős „slágert“*).

II. LEGÉNY: Hogy el nem únja ezt a nyekergést! A kocsmában is egyfolytában ezt gajdolta, hogy egész sűrű lett tőle a levegő. Azért is hagytuk ott!

II. LEANY: No, csakhogy mégis látjuk valami hasznát annak az Aladárnak!

LEGÉNYEK: Micsoda hasznát?

II. LEANY: Hát, hogy miatta maradtatok józanon.

A TÖBBI LEANY (*összeség*): Lányok, járassuk a bolondját evvel a madárijesztővel! Jaj, de jó, jaj, de jó!

ALADÁR és ISZOS PISTA (*karonfogva jönnek*).

ALADÁR (*kissé boros, érzelmes hangulatban van*): Látod, pajtás, ez az igazi! (*Újra belefog*): „Szomorú vasárnap...“ Tudod, hogy ezért a nótáért hatvannégy ember lett öngyilkos? Bizony! Olyan szép! Nemdebár?

II. LEGÉNY: Ugyan, hagyja mán abba, piktor úr! Lehet, hogy városban szomorú a vasárnap, faluhelyt nem az! Egész héten dolgozunk körömszakadtig, a vasárnap a vigasságé!

ALADÁR: Mindjárt kifejtem, kérem, önnek egyéni véleményemet, de bocsásson meg, kérem, látom, hogy itt hölgyek is vannak. (*Nagyokat köszönget*;) Kisztihende, kisztihende.

II. LEGÉNY: Halljátok, jányok, hölgyeknek csúfol benneteket az Aladár úr! Köszönjétek meg szépen!

ALADÁR: Kérem, kérem, én nem akartam a dámákat megsérteni, a világért sem! (*A legközelebb álló legényhez*;) Lesz szives, uram, bemutatni? ...

III. LEGÉNY: Kell is a piktor urat bemutatni! Ismeri az urat mind ...

LÁNYOK: ... mint a rossz pénzt (*Nevetnek*.)

ALADÁR (*sértődötten*): De nekem még nem volt szerencsém!

IV. LEGÉNY: Meg is látszik az úron!

ALADÁR: Mi, kérem, mimimi?

IV. LEGÉNY: Hát, hogy nem volt szerencséje! Azért szomorú a vasárnapja is!

ALADÁR: Ó, kérem, én tudok vígabbat is! Ha éppen az tetszik.

LEANYOK (*ugratják*): Hadd halljuk!

ALADÁR (*dalol és mórlikálja magát hozzá*):

„Az a szép, az a szép, akinek a szeme kék“ stb.

LEGÉNYEK: Ez mán teszi!

ALADÁR (*az első versszak után abbahagyja, lesi a hatást*).

I. LEGÉNY: Ennyi az egész? Minden jó nótának két versszaka van.

II. LEANY: Azt majd mink daloljuk el. (*Dalol, a többiek dúdolják, az ismétlést már karban éneklük*.)

„Aladár, Aladár, a lábán is alig áll,
Részeg az ebadta!
Aladár, Aladár, Középfalán minden lány
Folyton csak kacagja!
Tavasszal jött, mint kakuk a környékbe,
Ősszel meg majd visszazáll a fészkébe,
Aladár, Aladár, kelekótya jómadár,
Veszedelmes fajta!“

CSENDES: Ejnye, ilyen könnyen születik a nóta Középfalán?

IMRE: Könnyen, ha évdni kell! Csak az a baj, hogy sokszor az ilyen évdés igen komolyra fordul!

ALADÁR: Ó, köszönöm, köszönöm, hogy szívesek voltak így megörökíteni szerény nevemet.

LÁNYOK (*nagyot kacagnak*).

I. LEGÉNY: Né mán a bolondot! Még büszke rá, hogy így kifigurázzák!

ALADÁR: De kérem! Ez számomra a legnagyobb megtiszteltetés. (*A lányok felé kacsint:*) Mert nemdebár, „Was liebt sich, das neckt sich“.²

I. LEGÉNY: Ezt mondd utána pajtás, ha tudod!

II. LEGÉNY: Megvárom, amíg náthás leszek! (*Tüsszentést utánozva:*)
Lipcih! Nekcih!

ALADÁR (*megütközve*): No, de kérem! Ami a hölgyektől jól esik, az az uraktól durva sértés! Avagy tán irigylik az urak a hölgyeknél elért bomba-sikeremet? Én igazán nem tehetek róla, hogy a nők általában odáig vannak értem. Mondhatnám: bukna rám! De én nem hagyom magam palira venni!

III. LEGÉNY: Te, hogy beszél ez? Magyarul!?

I. LEGÉNY: Hajaz hozzá, de mégsem értem.

ALADÁR: Önök sem értik, hölgyeim?

LÁNYOK: Érti a nyű!

ALADÁR: Sajnálom, sajnálom, pedig én direkte azért jöttem falura, mert azt hittem, hogy itt missiót teljesíthetek majd és megtaníthatom a nép romlatlan gyermekeit a kultúrára. Többek között egy pár szép, divatos nótára. Mert hangom, az aztán van, kérem! Remélem, ezt nem méltóztatnak kétségbevonni! Mikor az üres szobákban megcsendül munka közben lírai tenórom...

CSENDES (*leszól*): Hadd halljuk, Aladár!

ALADÁR: Parancsára, mester! (*Elkezdi tremolázó hangon, színészi pózban:*)

„Ha én gazdag volnék,
Négylo-vashintóban járnék tihozzátok...“

I. LEGÉNY: Te, ez biztosan prádés kocsis volt azelőtt!

ALADÁR (*megvető pillantást vet feléje*):

„Olyan kertem lenne,
Ahol télen-nyáron nyílnak a virágok...“

II. LEGÉNY: Rosszul tudod! Kertészlegény lehetett valami grófi üvegházban.

² Német közmondás. Értelme: „Akik szeretik egymást, azok évdnek egymással.“

ALADÁR (*mint fent, de már zavarodottan*):

„Selyem-bebár-sonyba
Járatnálak téged, arany cipellőbe ...“

(*Általános kacagás.*)

II. LEÁNY: Föl nem venném a viláért, hisz föltörné a lábam!

ALADÁR (*abbahagyja, elkeseredetten*): Szegény falu, szegény falu! Mit tudod te, mi az igazi művészet! Hát lehet itt ilyen szomorú viszonyok közt kultúrát terjeszteni? Mikor minden szavába beleakaszknak az embernek?

I. LEÁNY: Hát ha arany cipellőbe kényszergetné a lábunk!

ALADÁR (*maró gúnyval*): Nem nagysád! A kegyed piskóta-lábacs-kájára csizma, vagy legjobb esetben Cikta-cipő való. Agyó, hölgyeim, a soha viszont nem látásra! Agyó! (*Indul. Belekarol Iszos Pistába:*) Gyerünk vissza a Rózumberghez!

PISTA: Várj, komám, először hadd nótázzak én is egyet! Haótha az jobban fejin tanaóli a szöget:³

„Soha Istenházára csak egy pízt se adtam,
Ha ja koldus tölem kért, hanyatt taszítottam,
Lantost, dobost, trombitást meggazdagítottam,
Egy hitvány csalfa csókért száz aranyat adtam!“

Most mán mehetünk! (*Aladár és Pista el. Egyre halkabban hallatszik: „Szomorú vasárnap ...“*)

IMRE (*kacagva*): Azt hiszi a mafla, hogy bosszant engem, ha gúnyolja a templomomat! Biztosan Köblös uram pénzín szítta magába a merszet hozzá! Annyi baj legyen!

EGY FIÚ (*jön*).

IMRE: No, fiam, elmentek? Tett Józsi bácsi elég szalmát a szekérbe?

EGY FIÚ: Tett. Az anyja öliben se feketett volna jobban.

IMRE: Jól van! Hozd csak a harmónikádat. (*Vagy citerádat, vagy más valami éppen használatos népi hangszert.*)

EGY FIÚ (*örvendve el*).

IMRE (*leszól az utcán kacarászó legényekhez*): No, ezt alaposan ki-füstöltétek.

I. LEGÉNY: Hát minek hetvenkedik, mint polturás malac garasos kötélén?

IMRE: Hisz jó, de most ti mutassátok meg a festő úrnak, hogy mit tudtok til!

I. LEGÉNY: Hát szabad?

IMRE: Miért ne volna szabad?

I. LEGÉNY: Mert másszor elkergettél innen.

IMRE: Nem jól mondog. Az utca közös birtok, az jár rajta, játszik rajta, aki akar. Csak a bicská ne viszkessen a csizmaszárban! Nem szerek törvénybe jární tanúságra.

A LEGÉNYEK (*összesúgnak*).

I. LEGÉNY (*kihúzza a bicskát s a kapufélfába szúrja*).

A TÖBBI LEGÉNY (*ugyanazt teszi*).

³ Dallama: Bartók *Népzeneék és a szomszéd népek népzeneje* c. munkájának 65. szemelvénye.

IMRE: Hát ez meg mi?

I. LEGÉNY: Ami biztos, az biztos! Ki tehet arrul, ha viszket? Ha nincs kéznél, amíg érte mén az ember, elmúlik a viszketés. Igaz-e?

A TÖBBI: Igaz! Ha nem hiszel benne, akár el is szedheted, zálogba!

I. LEGÉNY: No, most mán kezdhettek valamit, jányok!

I. LEÁNY: Csak úgy, ha Julis is közibénk áll. Mert mi szégyellősök vagyunk, különösen így, úr előtt.

JULIKA (*jókedvűen leszalad*): Miért ne? Mit játszunk?

LÁNYOK (*összesúgnak, tanakodnak*).

EGY FIÚ (*jön a hangszerrel, elkezd rajta valami táncnótát játszani*).

JULIKA (*a fiúhoz*): Ne azt, te! Tudod azt, hogy „Teríti a jány a vásznat“?

EGY FIÚ: Tudom. (*Játssza.*)

I. LEGÉNY: Várj, te, nem magad vagy itt!

(*A legények és lányok külön állanak, egymással szemben.*)

JULIKA: De baj van ám!

TÖBBEN: Mi a baj?

JULIKA: Most mi öten vagyunk, ők meg csak négyen.

I. LEGÉNY: Igaz a! Valamelyikötök legény nélkül marad, oszt még elfakad sírva.

JULIKA: Már aki! Akad olyan lány is, aki nem bomlik a legény után. Igaz-e, lányok?

II. LEÁNY: Az a lány ritka, aki bomlik! Pláne ilyen legények után!

II. LEGÉNY: Vagy játszunk, vagy veszködjünk. Azért mégis jobb lenne, ha mindenki párjával volna!

CSENDES (*elkapja a hangulat*): Ha csak az kell, itt vagyok én! De azt fogadjátok meg, hogy nem csináltok belőlem komédiát!

JULIKA (*előénekel, a többiek utána*).

EGY FIÚ (*kiséri a hangszeren*).

JULIKA: „Teríti a lány a vásznat“⁴ (*mutatja*).

LÁNYOK: „Így, meg úgy, így, meg úgy!“ (*Mutatják.*)

JULIKA: „Sulykolja a lány a vásznat,“

LÁNYOK: „Így, meg így, ippeg így!“

IV. LEGÉNY: „Jön egy öreg a gunyhóból,“ (*görnyedten mozog*).

LEGÉNYEK (*utánozzák*): „Így, meg így, ippeg így!“

IV. LEGÉNY: „Kezd a jányak integetni“ (*integet*).

LEGÉNYEK: „Így, meg így, ippeg így!“

JULIKA: „De a lány is visszaintett:“ (*számárfület mutat*).

LÁNYOK: „Így, meg így, ippeg így!“ (*mindenféle mókával integetnek*).

I. LEGÉNY: „Jön egy fiatal lóhátos“ (*mutatja a lovaglást*).

LEGÉNYEK (*utánozzák*): „Így, meg így, ippeg így!“

I. LEGÉNY: „Kezd a lánynak integetni“ (*integet*).

LEGÉNYEK (*kacsingatva integetnek*): „Így, meg így, ippeg így!“

JULIKA: „És a lány is visszaintett...“ (*széttárja a karját*).

LÁNYOK (*utánozzák*): „Így, meg így, ippeg így!“

(*Julikát Csendes fogja derékon, a többi leányt a legények és dalolva elkezdnek énekelni.*)

³ Dallama: Bartók *A magyar népdal*, 306. sz. szemelvény.

„Piros alma mosolyog a dombtetőn,
Sárga kendős kislány sétál a mezőn.
Szép a mező, megszépül a virágtól,
Vagy attól a sárga kendős kislánytól.“⁵

(Függöny.)

II. FELVONÁS.

Szin: Az új templom előtt való térség. Háttérben a templom eleje. Látszik belőle a torony derékig, elején a főbejárattal, e fölött egy ablak és a templomhajó egyik oldala skurcban, két-három színes ablakkal, hátul szögletre kiugorva a sekrestye, szintén ajtóval. A templom körül kellékek — meszesdézsák, deszkák, állványrészek, vaskapcsok stb. — jelzik, hogy az építés alig fejeződött be. A főkapun és a sekrestye ajtaján van járás a templomba, az ablakhoz támasztott létrán a — föltételezett — belső állványokra. Az előtérben fiatal hársfák, mint a leendő templomkert nyomai.

Köztük két-három pad.

A szín üres, a színfalak mögül hallatszik Csendes és Aladár jókedvű nótázása.

„Liliomszál, liliomszál,
Ha egy kicsit mosolyognál
Lengedeznél, hajladoznál,
De szép volnál!

Liliomszál, liliomszál,
Ha egy kicsit rám borulnál,
Megölelnél, megcsókolnál,
De jó volnál!“

PLÉBANOS, KIS PAL, TÓT GASPÁR és TÖBBEN FIATAL és ÖREGB GAZDÁK (jönnek jobbról).

KIS PAL: Hallja, főtisztelendő uram, hogy botránkoztatni az a két pogány a világot?

PLÉBANOS (csodálkozva): Ugyan mivel?

TÓT (tettetett botránkozással): Haót nem így ornyigaólnak ketten egeész nyaóron aót?!

PLÉBANOS: Hadd daloljanak! A jó kedvvel végzett munka kedves az Istennek.

GASPÁR: Nem hinneém, hogy kedves lenne néki, ha az ü haózaóba duhajkodnak, mintha kocsma vóna!

KIS PAL: Ezen botránkozunk! Másütt danolhatnak tüllem torkuk szakadtaig, de itt szentségtörés!

TÓT: Eén is szeretek dallani, de nem ilyen szent helyen!

PLÉBANOS: Csak ez még nem szent hely!

KIS PAL, TÓT, GASPÁR (egyszerre, csodálkozva): Nem-e?

⁵ Dallama: Bartók *Népzeneánk* stb. 49/a. sz. szemelvény.

KIS PÁL: Jól hallom? Tisztelenduram mondta ezt ki, hogy a templom nem szent hely?

PLÉBANOS: Jól hallotta, Köblös uram. Csak lesz szent hely, majd, ha fölszentei a püspök úr! Addig ez nem Istenháza, csak épület. *(Haragosan:)* Ugyan, ne akadjanak már fenn minden szalmaszálon! Mitől jó ez az örökös ellenkezés!

KIS PÁL *(röstelli, hogy a plébános így rápiritott):* Hát, ha a főtisztelendő úrnak jó, nekem is jó. Nem akarunk mi okvetetlenkedni, csak hát az a naturám, hogy szeretek mindent világosan látni.

PLÉBANOS: Azt hiszem, hogy elég világosan megmondtam. Akkor törődjék majd jobban gazduram a templommal, ha igazán templom lesz!

KIS PÁL: Mért mondja ezt nekem, tisztelenduram?

PLÉBANOS: Mert nem az az igaz vallásosság, ha az ember semmiségekben megbotránkozik, de az, ha maga nem botránkoztat meg mást! *(Elfordul, mint aki nem kíván tovább vitatkozni, nézegeti a templomot nagy érdeklődéssel.)*

KIS PÁL *(Tóthoz és Gáspárhoz):* Ebben bentragadtunk. De lesz itt még más bibi is!

GYURI *(kibúvik az ablakon és félkézzel bár, de ügyesen, lekúszik a létrán).*

KIS PÁL: Hová, te?

GYURI: Bótba, cigarátaért!

TÓT: Még cigarátaóznak is!

GÁSPAR: Tömjénfüst helyett?!

KIS PÁL: Hallják kendtek, hogy ez se bűn! Rosszabb ez az „épület“, úgy látom, mint az istálló, mert még ott se nem szabad cigarátaozni! Oszt mennyire vagytok?

GYURI: Úgy hallom, nem tart bele egy félórába. Maón nem is pingálnak így — *(széles, nagy gesztusokkal mutatja)* — csak úgy puszognak. Az Aladár odale, a piktor úr meg fent. Nézi hunyorgatva a képet — *(mutatja:)* — ldepöttyent, odapöttyent a penzlijével, ahogy ippeg eszibe jut.

PLÉBANOS *(befejezte a vizsgálódását, letelepszik az emberektől legmesszebb álló padra, a reverendája zsebéből breviáriumot vesz elő, fölteszi a pápaszemét és olvasni kezd).*

KIS PÁL: Oszt milyen a kép?

GYURI: Hogy kép? Nem is kép az. Nem laótszik azon de semmi. Csupa poca, kék, zöld, saórga, veres, de olyan aótabotaóba hogy fene, aki kiismeri magától benne. No de megyek, mer' pofont igeért a piktor úr, ha nem sietek. *(Elszalad.)*

KIS PÁL *(diadalmasan):* Hallják kendtek? Persze, az okos emberre nem hallgatnak! Most aztán itt a szégyen!

TÓT: Nem leszen maradaósunk Balszeélfalaótól!

GÁSPAR: Maj' meffizetyi Nótaós gazdag Imbre a meszeleést. Ű paortolta ezt a keét gyüttmentet! Hogy így Beécsbe' tanult, úgy Paórizsba!!

KIS PÁL: Megfizeti? Neki fogjuk mink megfizetni!

TÓT: Mit?

KIS PÁL: Mindent! A fiam karját is! Ű átkozta meg, Ű olvastatott rá, biztosan azért kellett tőbül levágni! Mert hogy a seb nem lehetett az oka, az szent! Alig hogy felhasadt a bőr a tenyerin, másnapra mégis kékre

dagadt a karja vállig. Azt mondta az orvos, vérmérgezés, ha le nem vágjuk, oda a gyerek is.

GÁSPAR: Veérméérgezés? Szamaór beszeéd!

TÓT: Igaz! Mi méreg lehet a tehénganyéban? Nem kipisztulna tülle a búza, ha meéreg volna? Jól mondja gazduram, raóolvastatott!

KIS PÁL (*tettetett fájdalommal*): Koldussá tette az egyetlen, fiamat egész életére! Bezzeg Gazdag Józsinak kutya baja, pedig (*büszkeséggel*) akkora léket szabott rajta a Gyuri, mint a lajbizebem. Hát ezt is visszafizetem Nótás Gazdag Imrének!

PLÉBÁNOS (*aki az olvasás közben oda is figyelt, feláll és igen komolyan mondja*): Már pedig abban, hogy a fia karját le kellett vágni, csak Köblös uram a hibás, egyes-egyedül.

KIS PÁL (*megütközve*): Hogy én?

PLÉBÁNOS: Csakis! Ki látott olyant, nyílt sebre trágyát tenni! Ha rajtam állana, én becsukattam volna ezért a merényletért, avval együtt, aki tanácsolta!

KIS PÁL: Hát már a tisztelenduram is véle tart?

PLÉBÁNOS: Én nem tartok senkivel, de nekem meg az a natúrám, hogy szeretem az igazságot. És ki is mondom, ha tetszik kendnek, ha nem.

TÓT (*makacsul ragaszkodik az ötletéhez*): No és a búza?

PLÉBÁNOS: Más a búzaföld és más az ember vére! Ugyanilyen logikával azt is kérdezhethném kendtől, Tót uram, mért nem früstököl kend ganyét?

TÓT: Fúj!

PLÉBÁNOS: No lássa! Gazdag Józsi sebe begyógyult, mert Imre azonnal fertőtlenítette, bekötözte tisztán és idejekorán elküldte a kórházba. Maga, Köblös uram csupa dacból azt se engedte meg, hogy Imre Gyurit is első segélyben részesítse!

KIS PÁL (*megátalkodottan, dühösen*): Inkább is vesszen oda a gyerekm, de Nótás Gazdag Imrétől nem kell a segély! Se az első, se az utolsó! Nem szorulok rá!

PLÉBÁNOS: Nem segítség lett volna az, magának, inkább felebaráti kötelesség tőle.

KIS PÁL (*m. f.*): Nekem Gazdag Imre se fele, se egész barátom nem lesz soha!

PLÉBÁNOS (*szeliden*): Ugyan, ugyan, Köblös uram, miért gyűlöli kend úgy azt a talpig derék embert?

KIS PÁL: Mert a tisztességemre tör! Megaláz lépten-nyomon!

PLÉBÁNOS: Ugyan mivel? Hiszen amióta itt is, ott is elutasították a javaslatait, nem szól egy szót sem, kerül minden ellenkezést és dolgozik magának.

KIS PÁL: Hát éppen evvel. Ne akarjon fiatal taknyos létire okosabb lenni, mint mink öregek! Ne akarja, hogy a falu másképp csinálja a dolgát, mint eddig! Osztt olyan kutya szerencséje van, hogy akarmicsoda számárságot kezd, minden beüt neki. Lassan a nyakamra gazdagszik. A nagyapja még olyan szegény volt, mint a templom egere, de nagyon papos ember. Mindétig azt prédikálta, hogy nem az a gazdag ember, akinek sok a pénze, de akinek elég, amije van. Hát így kapta a „Gazdag“ nevit csúfságból. És most az onokáján fogott a tréfa. Hovatovább az első gazda akar lenni.

(Folyt. köv.)